

KS. JERZY NIESTĘPSKI

WYTYCZNE PASTORALNE DLA DUSZPASTERZY W POSŁUDZE SŁOWA BISKUPA MIKOŁAJA SASINOWSKIEGO

Treść: Wprowadzenie; 1. Potrzeba stałej formacji duchowo-intelektualnej; 2. Formacja laikatu w duchu odpowiedzialności za pracę; 3. Formacja młodzieży, 4. Realizacja opcji na rzecz biednych; Zakończenie.

Wprowadzenie

Najbardziej istotną sprawą w życiu kapłana jest więź z Jezusem Chrystusem - Głową i Pasterzem. Kapłan uczestniczy bowiem w sposób specyficzny i wiarygodny w konsekracji-namaszczeniu oraz w misji Chrystusa¹.

Dla życia duchowego, które rozwija się przez wykonywanie posługi, jest sprawą podstawową, aby prezbiter nieustannie odnawiał i coraz bardziej pogłębiał świadomość, że jest kapłanem Jezusa Chrystusa na mocy konsekracji sakramentalnej i upodobnienia do Niego, Głowy i Pasterza Kościoła².

Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów przypomina, że formacja obejmuje całego kapłana. Jego posługę, osobowość oraz życie duchowe. W jego tożsamości i posłudze oraz osobowości ludzkiej i życiu duchowym. Zobowiązuje również biskupów i kapłanów diecezjalnych, aby poświęcali się z pełnym przekonaniem realizacji tego wzniesłego przedmiotu formacji. Bez niej „życie kapłana może zmienić się w prostą aktualizację martwego wzorca, oparte na przyzwyczajeniu, w którym jedyną nowością są

Ks. Jerzy Niestępski - doktor homiletyki, rekolekcjonista diecezjalny, współpracujący z Tygodnikiem Diecezji Łomżyńskiej „Głos Katolicki”, wykładowca akademicki, Autor dwóch książek: *Twórczość homiletyczna biskupa Mikołaja Sasinowskiego w latach 1970-1982 oraz jej aspekty pastoralne, W bliskości słowa Bożego.*

¹ JAN PAWEŁ II, *Adhortacja apostolska o formacji kapłanów Pastores dabo vobis*, Watykan 1992, 16,28.

² Tamże, 25,61.

kolejne techniki działania, podobnie jak w przypadku innych zawodów”³.

Kapłan jest wezwany do stałej formacji na wzór Jezusa, tak aby stać się znakiem miłości Boga do każdego człowieka. Ściśle zjednoczony z Chrystusem będzie mógł: głosić Ewangelię i stawać się narzędziem miłosierdzia Bożego; prowadzić i upominać; wstawiać się za wiernych mu powierzonych i troszczyć się o ich życie duchowe; słuchać i przyjmować, odpowiadając również na wymogi i głębokie pytania naszych czasów⁴.

1. Potrzeba stałej formacji duchowo - intelektualnej

Biskup Sasinowski przez cały czas swojej posługi promował formację ciągłą dla kapłanów. Przejawia się to tak w trosce o braci w diecezji, jak również łączności z księżmi poza jej granicami.

Ordynariusz Łomżyński z ubolewaniem wyraża się o kapłanach, którzy sprzeniewierzyli się swojemu powołaniu. Zauważa, że oni nie tylko lekceważą modlitwę osobistą, ale także zaniedbują obowiązki kapłańskie. Podkreśla, że ci kapłani stali się przyczyną różnego rodzaju zgorzeń. Upomina ich słowami Pana Jezusa: „biada człowiekowi przez, którego dokonuje się zgorzenie” (Mt 18,7).

Warto zaznaczyć, iż pasterz inspiruje kapłanów do troski o własną świętość. Przypomina im, że nie słowa, ale przykład osobisty pociąga ku dobremu i świętości. Podkreśla, że kapłanom potrzebna jest ciągła troska nad udoskonaleniem duszy, ponieważ kto ustaje w pracy duchowej, ten natychmiast cofa się. Inspiruje ich do wnikliwej refleksji nad swoim życiem kapłańskim oraz realizacją posłannictwa Chrystusowego. Biskup akcentuje sprawę osobistej pobożności. Ma ona być oparta o żywą wiarę i gorącą miłość do Chrystusa i tajemnicy Odkupienia. Trzeba, aby była przygotowana na współdziałanie z Bogiem nawet wtedy, gdy miałyby to nas kosztować wiele trudu i cierpienia: „Wszyscy bowiem, którzy chcą żyć pobożnie w Chrystusie Jezusie, prześladowanie cierpieć będą.” Taka jest strategia Chrystusowa, która prowadzi do zwycięstwa.

Należy zwrócić uwagę na stwierdzenie Ordynariusza Łomżyńskiego, iż

³ M. DEGOLLADO, *Formacja stała*, w: *Dyrektorium Kościoła – komentarze*, Tarnów 1995, s 87-89.

⁴ KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA *Dar powołania do kapłaństwa Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, L'osservatore Romano, Watykan 8 Grudnia 2016 roku, III, 40.

kapłani powinni być pionierami w przeciwstawianiu się bezbożnictwu poprzez czynienie dobra. Spełniający posługę kapłańską, mają być nie tylko ludźmi modlitwy. Biskup zwraca uwagę na rolę poczucia obowiązku i odpowiedzialności. Powinna ona przejawiać się w trosce o Kościół Boży oraz wszystko to, co kapłan z woli Chrystusa reprezentuje. Pasterz akcentuje, że „Kapłaństwo to nie osobisty przywilej, ale to wielki dar Boży dla całej społeczności wiernych”. Ordynariusz Łomżyński przypomina, że kapłan to pomocnik oraz współpracownik Boga, dlatego spoczywa na nim ogromna odpowiedzialność. Jest to człowiek, który powinien być odważny w walce ze złem nie tylko tkwiącym w nim samym, ale także z tym, które

z zewnątrz zagraża Kościołowi. Zjednoczenie kapłana z Chrystusem daje moc do przewycięzania lęków oraz pozwala mu działać odważnie i roztropnie. Dlatego biskup podkreśla, że życie w łasce uświęcającej może przeciwstawić się wszelkiej bojaźni. W tej kwestii powołuje się na św. Pawła : „Ty więc moje dziecko nabieraj mocy w łasce, która jest w Jezusie Chrystusie, a to, co usłyszałeś ode mnie za pośrednictwem wielu świadków, przekazaj zasługującym na wiarę ludziom, którzy też będą zdolni nauczać i innych. Weź udział w trudach i przeciwnościach jako dobry żołnierz Jezusa Chrystusa” (2 Tm 2,1-2). Usilnie apeluje do kapłanów, aby nie zrażali się przeciwnościami i zgorszeniami. Pasterz zwraca uwagę prezbiterom, aby w swoim życiu nie kierowali się samolubstwem, ponieważ przeczą w ten sposób swojemu powołaniu, którego istotą jest miłość i miłosierdzie⁵.

Warto podkreślić, iż według biskupa bardzo ważną sprawą jest, aby szarfarz Eucharystii umiał we wszystkim zachować granice przyzwoitości. Powinien mieć wycucie, co mu wypada, a czego nie należy czynić. Ma on zawsze brać pod uwagę wartości przynoszące pozytywne efekty w postaci budowy jedności i miłości chrześcijańskiej. Musi mieć również na uwadze to, aby jego zachowania nie były powodem zgorszenia dla innych. Zdaniem biskupa zrozumie to tylko ten, „kto ma umysł pokorny i kto z całą szczerością chce przeprowadzić w życiu osobistym nakaz zaparcia się siebie”. Prezbiter ma być człowiekiem otwartym dla wiernych, z którymi jest mu dane pracować: „Kościół św. pragnie, by jego sługa był zawsze pełen umiaru. Chodzi tu o roztropność, która we wszystkich okolicznościach szukać będzie jedynie i ponad wszystko chwały Bożej oraz zbawienia duszy.” Według biskupa bardzo ważnym czynnikiem w życiu prezbitera jest wierność łasce powołania wszczepiającej go w Chrystusowe kapłaństwo. Ta wartość chro-

⁵ M. SASINOWSKI, *Słowo pasterskie do kapłanów*, Łomża, (mps) z dn. 25. 05. 1981, s. 5

ni kapłana od licznych upadków, a szczególnie pomaga dochować wierność nauce Bożej, nawet w najtrudniejszych dla Kościoła czasach. Ordynariusz Łomżyński ze zdecydowaną krytyką odnosi się do tych duchownych, którzy ulegają wpływowi prasy tzw. „brukowej” np. *Ancory*. Nakłania ich do zerwania z taką postawą argumentując, iż Pan Bóg obdarza łaską po to, aby zachować wierność w głoszeniu Ewangelii. Naukę Jezusa należy ciągle poznawać, a następnie nią żyć⁶.

Rozwój duchowo - intelektualny sprzyja realizacji dzieła ewangelizacji. Trzeba dodać, że biskup w trosce o kapłanów wskazuje im na solidne wypełnianie posłannictwa kapłańskiego. Mają właściwie realizować wymagania i wskazania, które wyznaczył im Kościół. Dlatego przypomina prezbiterom o obowiązkach, które powinni wypełniać. Do nich należą:

Rozmyślanie

2. Codziennie kontaktowanie się z lekturą świętą
3. Właściwe sprawowanie sakramentów świętych
4. Miłość w stosunku do bliźnich, a szczególnie do braci w kapłaństwie, w razie potrzeby przyjdzie im z pomocą
5. Modlitwa osobista za siebie i konfratrów
6. Raz w miesiącu modlitwa wspólna wszystkich kapłanów pracujących w poszczególnych ośrodkach duszpasterskich
7. Czytanie lektury duchowej
8. Wspólne dni skupienia⁷.

Biskup Sasinowski, jako mąż modlitwy, wiedział o doniosłej roli, którą pełnią w życiu duchowym rekolekcje i dni skupienia. Jako kapłan i biskup sam je gorliwie odprawiał. Przewodniczył również ćwiczeniom duchowym zarówno dla sióstr zakonnych jak i dla księży⁸. Dlatego wzywa wszystkich prezbiterów do odprawiania dni skupienia oraz rekolekcji, które „pozwołyby każdemu myślącemu człowiekowi zajrzeć do wnętrza swojej własnej duszy. Dałoby to możliwość zwrócić uwagę na siebie i zobaczyć, czy przypadkiem ja sam nie muszę czegoś poprawić, odnowić oraz przemienić, żebym bez zastrzeżeń mógł najpierw pojednać się z Bogiem, a w następnej kolejności z rodziną, sąsiadami, przyjaciółmi, każdym człowiekiem bez względu na kolor skóry, przekonania polityczne, pochodzenie społeczne, przynależność religijną⁹”.

⁶ Tamże, s. 2.

⁷ M. SASINOWSKI, *Słowo pasterskie do kapłanów*, dz. cyt., s. 1-7.

⁸ Tenże, *Słowo podziękowania i prośby*, Łomża – 04. 05 1970, ArŁm, nr 1.

⁹ Tenże, *Słowo pasterskie na Wielki Post Roku Świętego*, w: RULKD 36 (1974) nr 5-7, s. 35.

Dla księży biskup Mikołaj wydaje zarządzenie, w którym zaznacza, że: „Kapłani diecezji łomżyńskiej odprawiać będą swoje ćwiczenia rekolekcyjne co roku. Czynić to będą przez uczestnictwo w rekolekcjach w Wyższym Seminarium Duchownym w Łomży, albo w innych domach rekolekcyjnych diecezjalnych czy zakonnych. Mogą też uczestniczyć w ćwiczeniach duchowych, zwanych „wczaso - kursami „, organizowanych przez różne wydziały duszpasterskie albo w organizowanych przez KUL, ATK i Wyższe Seminarium Duchowne we Wrocławiu w ramach tzw. Kursów Duszpasterskich w okresie wielkich wakacji¹⁰.

O obowiązku odbycia rekolekcji kapłańskich Ordynariusz Łomżyński przypomina bardzo często. Przywiązuje do tego ogromną wagę. Układa nawet listy księży zaproszonych na ćwiczenia duchowe do Wyższego Seminarium Duchownego w Łomży, w uprzednio dokładnie ustalonych terminach¹¹.

W nauczaniu biskupa Mikołaja, dotyczącego formacji kapłanów, w trosce o braci w diecezji można podkreślić temat opieki nad księżmi w wieku starszym, emerytalnym. Biskup wyraża również swoją troskę o prezbiterów chorych, będących w szczególnych sytuacjach. W związku z tym, wraz z radą kapłańską wydaje specjalne rozporządzenie, aby księża potrzebujący pomocy mieli ją zapewnioną. Przewidział też specjalny fundusz na nadzwyczajne wydatki kuracyjne dla księży¹².

Kapłanów chorych i potrzebujących biskup odwiedza osobiście dając w ten sposób budujący przykład dla ich współbraci. Szczególną serdecznością otacza swojego starszego konfratry-biskupa pomocniczego Aleksandra Mościckiego¹³.

Dla Biskupa Ordynariusza ogromnie ważna jest również formacja intelektualna prezbiterów. Pasterz przypomina kapłanom, iż ich zadaniem i obowiązkiem jest nauczanie społecznej doktryny Kościoła. Dlatego prosi ich o odnowienie tej nauki, a szczególnie przestudiowanie takich podstawowych dokumentów jak encykliki: *Rerum novarum*, *Quadragesimo anno*, *Pacem in terris*, *Mater et magistra*, *Populorum progressio*, *Redemp-*

¹⁰ Tenże, *Zarządzenie z dnia 21.11.1975*, w: RUŁKD 38 (1976), nr 4, s. 6.

¹¹ Tenże, *Zarządzenia o rekolekcjach dla kapłanów*, w: RUŁKD 35 (1973), nr 1, s. 21.

¹² M. SASINOWSKI, *Zarządzenie w związku z uchwałami sesji Rady Kapłańskiej odbytej 26. 10. 1976 w Kurii Biskupiej w Łomży*, w: RUŁKD 40 (1977) nr 3, s. 10.

¹³ *Wywiad z arcybiskupem Józefem Michalikiem przeprowadzony przez autora niniejszej pracy 10. 05. 2000.*

tor hominis¹⁴. Warto zaznaczyć, że zależy mu na tym, aby zarówno duchowni jak i świeccy mogli pogłębiać wiedzę religijną. Dlatego w Suwałkach eryguje Instytut Wyższej Kultury Religijnej. Również w Łomży organizuje Diecezjalny Instytut Pastoralny, z cotygodniowymi wykładami dla księży, katechetów i kleryków. Z jego inicjatywy w Łomży powstaje punkt konsultacyjny warszawskiej Akademii Teologii Katolickiej i kieruje tam na studia wielu księży¹⁵.

2. Formacja laikatu w duchu odpowiedzialności za pracę

Według nauki Soboru Watykańskiego II praca dostarcza środków do życia i rozwija samego człowieka, który przewyższa cały świat materialny¹⁶.

O duchowości pracy jest mowa w encyklice Ojca św. Jana Pawła II *Laborem exercens*. Papież wyjaśnia, że praca jest „obowiązkiem” człowieka, bowiem „powinien pracować”, zarówno ze względu na nakaz Stwórcy, oraz na swoje własne człowieczeństwo, którego utrzymanie i rozwój domaga się praca¹⁷. Przez pracę „człowiek urzeczywistnia samego siebie i w ten sposób bardziej staje się człowiekiem”¹⁸; jako obraz Boży, osoba ludzka przeznaczona jest do tego, aby przez swoją aktywność urzeczywistnić swoją wartość. Bóg zostawia przestrzeń do działania przyczynom wtórnym, a przede wszystkim człowiekowi, dlatego praca ma pozytywny i twórczy charakter. W świetle encykliki rodzaj pełnionego zawodu nie jawi się na pierwszym miejscu, ale istotny jest fakt, że ten, kto wykonuje jakąś pracę, choćby była ona najprostszą, jest osobą.

Rolnictwo stanowi podstawową dziedzinę życia gospodarczego diecezji łomżyńskiej. Dlatego ten fakt miał znaczący wpływ na formę, sposób i tematykę przepowiadania biskupa Mikołaja. Niewątpliwie istotne znaczenie w tym względzie miało również jego chłopskie pochodzenie. Biskup znał i doceniał charakter pracy rolnika.

Ordynariusz Łomżyński wyraża wielki szacunek dla pracy na roli, która jest szczególnym powołaniem człowieka. Podkreśla ogromne znaczenie stanu rolniczego. Człowiek wykonujący ten rodzaj pracy wytwarza ko-

¹⁴ M SASINOWSKI, *Słowo pasterskie do kapłanów*, Łomża (mps) z dn. 25. 05.1981, s. 2.

¹⁵ A.SAPIEŻYNA, J Sawicki, *Polski Słownik Biograficzny*, dz. cyt., s. 254-255.

¹⁶ SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele współczesnym Gaudium et spes*, Watykan 1965, 14, 12.

¹⁷ JAN PAWEŁ II *Encyklika o pracy ludzkiej Laborem exercens*, Watykan 1981, 16,11.

¹⁸ Tamże, 9, 11.

nieczne środki do życia. Biskup stwierdza nawet, że bez wysiłku osób wykonujących ten zaszczytny zawód, nie byłaby możliwa egzystencja jednostek ludzkich. Dzięki temu mogą rozwijać się również inne gałęzie życia gospodarczego, dla których podstawowym elementem są środki dostarczone przez rolnictwo. To wszystko nadaje rolnikowi wielką godność. Biskup Mikołaj Sasinowski podkreśla potrzebę modlitwy rolników u „stóp Matki Bożej” o przywrócenie w naszym kraju należnych im praw. Domaga się od całego polskiego społeczeństwa poszanowania godności stanu rolniczego. Zwraca uwagę na stanowisko Kościoła, który do tego rodzaju pracy odnosi się z wielkim szacunkiem¹⁹.

Przez wieki podstawowa dla życia i rozwoju Ojczyzny praca nie była doceniana. Podobnie traktowano ludzi zajmujących się pracą na roli. Byli oni nie doceniani i czyniono z nich najniższą warstwę społeczną, której prawa ograniczano. Warstwa ta zamieszkująca wsie, nie cieszyła się w przeszłości dostateczną opieką ze strony innych grup społecznych oraz państwa

Biskup Sasinowski wyjaśnia, że niewłaściwe traktowanie ludzi, uprawiających ziemię, spowodowało w przeszłości negatywne skutki. Dlatego apeluje do wszystkich rolników w diecezji o modlitwę: „Aby w Polsce usunięto zaniedbania w dziedzinie rozwoju rolnictwa; sprawiedliwie traktowano ten rodzaj pracy fizycznej, okazywano szacunek dla niej, tak ze strony władz, jak i całego społeczeństwa”. Ludziom wykonującym ten zawód przypomina, aby wypełniali go z miłością²⁰.

W trosce o życie religijne rolników, pasterz zachęca ich do wzięcia licznego udziału w pielgrzymce na Jasną Górę. Ma nadzieję, iż pielgrzymka dla całej Polski będzie dniem historycznym i jednocześnie wielką manifestacją wiary ludzi pracujących na roli. Wyraża przekonanie, że ich praca jest i będzie zawsze podstawą dla życia a, także rozwoju narodu polskiego²¹. Określa również jej charakter: „ma ona być natchnieniem odnowy życia dla wszystkich oraz przyczynić się do przywrócenia pełnego spokoju w Ojczyźnie”²².

Biskup w swoim nauczaniu inspirowuje wszystkich rolników do jedności duchowej. Powinni przez taką jedność tworzyć prawdziwą siłę społeczną świadomą swoich praw. Mają również możliwość współdziałania z innymi

¹⁹ M. SASINOWSKI, *Słowa pasterskie do rolników diecezji łomżyńskiej*, w: RULKD 44 (1982), nr 4, s. 56.

²⁰ M. SASINOWSKI, *Słowo pasterskie do rolników diecezji łomżyńskiej*, dz. cyt., s. 57.

²¹ Tamże, s. 56.

²² Tamże, s. 57.

grupami społecznymi, współtworzenia twórczego programu dla dobra całego społeczeństwa. Biskup Sasinowski podkreśla, że współcześni rolnicy, jako chrześcijanie, to zjednoczenie powinni potraktować w duchu realizacji wizji ewangelicznej²³. Pasterz Kościoła Łomżyńskiego nakłania zajmujących się uprawą ziemi do organizowania związków zawodowych rolników. Powołuje się na papieża Jana XXIII, który na ten temat wypowiada się w encyklice *Mater et magistra* w następujący sposób: „Nie można też zapomnieć, że w rolnictwie wskazane jest tworzenie zrzeszeń, tym bardziej jeżeli gospodarstwo rolne prowadzone jest przez samą rodzinę rolnika”. Ludzie pracujący na roli, powinni słusznie poczuwać się do solidarności i wzajemnego zaufania. Winni tworzyć stowarzyszenia spółdzielcze i zawodowe. Istnienie ich jest wprost konieczne, gdyż ułatwiają one rolnikowi korzystanie z postępów nauki i techniki oraz walczą o właściwe kształtowanie się cen produktów rolnych. Biskup dodaje, że postępując za tymi wskazaniem, rolnicy zrównają się z innymi grupami zawodowymi, które najczęściej są również połączone w zrzeszenia. Dzięki temu, rolnicy będą mogli wywierać wpływ na rządy państwa, stosownie do wagi znaczenia swego stanu: „Z tego powodu, chcemy wyrazić uznanie dla tych naszych synów, którzy działają, we wszystkich krajach, czy to w zrzeszeniach spółdzielczych, czy też w różnego rodzaju stowarzyszeniach. Ich działalność prowadzi do zapewnienia rolnikom w każdym ustroju społecznym, nie tylko należytym im obfitości dóbr gospodarczych, lecz także sprawiedliwego i godnego poziomu życia”. Rolnicy mają zatem do spełnienia ważną rolę w ewangelizowaniu rzeczywistości ziemskiej. Przez pracę, która wiąże się z ich powołaniem, rolnicy wywierają wpływ na otoczenie. To właśnie oni, rozumiejąc coraz pełniej znaczenie swojej pracy oraz świadomi swoich poszczególnych zadań, mogą w sposób zasadniczy wpłynąć na rozwój całego narodu. Ordynariusz Łomżyński podkreśla, iż w wypełnianiu tych zaleceń w sposób wszechstronny i z oddaniem, potrzebne jest wsparcie duchowieństwa²⁴.

Należy zauważyć, że biskup modli się za ludzi z różnych stanów. Ma w pamięci modlitewnej zarówno diecezjan pracujących w instytucjach państwowych jak i prywatnych²⁵.

²³ M SASINOWSKI, *Słowo pasterskie do kapłanów*, dz. cyt., s. 1.

²⁴ Tenże, *Słowo pasterskie do kapłanów*, dz. cyt., s. 1-2.

²⁵ Tenże, *Akt oddania diecezji Matce Bożej Hodyszewskiej*, w: *RULKD* 42 (1980), nr 4, s. 26.

3. Formacja młodzieży

Biskup Mikołaj Sasinowski, mając na względzie wartości duchowe przyszłych pokoleń, w swoim nauczaniu usilnie akcentuje właściwą formację chrześcijańską młodzieży. Jest ona przedmiotem szczególnej Jego troski. Uświadamia wszystkim, iż obok rodziny niezmiernie ważną instytucją wychowawczą jest szkoła. Jest to instytucja publiczna, zadaniem której jest nie tylko kształcenie, ale przekazywanie wiedzy młodym w różnym zakresie. Stanowi jednocześnie placówkę wychowawczą, tzn. kształtującą i formującą ducha ludzkiego, postawę moralną człowieka oraz jego osobowość. Stąd pasterska troska biskupa i zdecydowane żądanie, by w szkolnym programie nauczania znalazły się normy życia chrześcijańskiego. Biskup nawołuje, aby krzyż Chrystusowy wrócił do sal szkolnych. Będzie to wypełnienie woli rodziców²⁶.

W Deklaracji o wychowaniu chrześcijańskim *Gravissimum Educationis* w rozdziale drugim czytamy: „Należy więc zgodnie z postępem nauk psychologicznych, pedagogicznych i dydaktycznych dopomagać dzieciom oraz młodzieży w harmonijnym rozwijaniu wrodzonych właściwości fizycznych, moralnych, intelektualnych. Trzeba ją wspierać w stopniowym zdobywaniu zmysłu odpowiedzialności, w należywym kształtowaniu własnego życia, przez nieustanny wysiłek w osiągnięciu prawdziwej wolności”²⁷.

Pasterz powołuje się na encyklikę Ojca Świętego Jana Pawła II „*Redemptor hominis*”, w której papież kładzie nacisk na wychowanie młodzieży. Ojciec Święty twierdzi, że światu dziś grozi katastrofa, ponieważ zaniedbano wychowywanie człowieka zgodnie z prawem miłości. W ten sposób przeceniono rolę i znaczenie postępu technicznego.

Biskup Mikołaj, znając sytuację młodzieży, wydaje zarządzenie, aby w wolne soboty ułatwić jej pogłębianie formacji religijnej. Wyraża również troskę o sale katechetyczne, które powinny być odpowiednio przygotowane i znajdować się blisko szkół. Inspiruje wiernych, aby zainteresowali młodzież szkolną i pozaszkolną wstępowaniem w szeregi Sodalicji Mariańskiej oraz Bractwa Trzeźwości. Jego zdaniem uchroni się ją w ten sposób przed alkoholizmem i zepsuciem moralnym. Na uwagę zasługuje to, iż pasterz

²⁶ Tenże, *Słowo pasterskie na Wielki Post*, w: RULKD 43 (1981), nr 1, s. 77.

²⁷ SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim Gravissimum educationis*, Watykan 1965, 2.

zwraca się do kapłanów z usilną prośbą, aby zatroszczyli się o wartości duchowe wśród młodzieży: „Najmilsi Współpracownicy w Kapłaństwie, postarajcie się młodzieży dać wszystko, co tylko najlepszego posiadacie. Chodzi przecież o sprawy bardzo wielkie, bo odpowiednie ustawienie młodych ludzi do ich odpowiedzialności za przyszłość Narodu”. Wzywa ludzi starszych, w średnim wieku oraz dzieci, aby ludzi młodych darzyli miłością. Dla biskupa istotnym posłannictwem jest właściwe ukierunkowanie dorosłych. Szczególnie zależy mu na tym, żeby młodzież nie była tylko przedmiotem miłości. Ona powinna być przede wszystkim jej podmiotem²⁸. Do kapłanów zwraca się z prośbą o przeprowadzenie w Tygodniu Miłosierdzia rekolekcji dla młodzieży i zachęcaniu jej do licznego udziału w „świętych ćwiczeniach”. Jest to bardzo istotne, ponieważ chodzi tu o właściwe przygotowanie młodych ludzi do odpowiedzialności za przyszłość narodu²⁹. Uważa on, iż troskę o właściwy rozwój młodzieży należy przedłużać na czas wolny od zajęć, dlatego kieruje prośbę do rodziców, kapłanów i katechetów o odpowiednie zorganizowanie wakacji dla młodzieży. Należy zadbać o to, aby młodzież ten czas spędziła z Bogiem. Ma ona pamiętać o katolickich obowiązkach religijnych, modlitwie osobistej i wspólnotowej uczestnicząc w niedzielnej oraz świątecznej Mszy św. Jego zdaniem będzie to miało wpływ na ubogacenie życia duchowego.

Pasterz kieruje prośbę do rodziców, by zapewnili dzieciom swobodny udział w niedzielnej Mszy św. oraz dali przykład pobożności. Księży proboszczów inspiruje do tego, aby pomogli w zorganizowaniu bezpieczeństwa dzieciom i młodzieży w przejściu do kościoła, a także z powrotem³⁰. Upomina tych ludzi, którzy w jakikolwiek sposób usiłują odebrać innym wiarę i młodych ludzi oderwać od wartości chrześcijańskich. Pasterz akcentuje, iż nie chce zostawić młodzieży na uboczu, ale zależy mu na tym, aby ona stanowiła centrum pracy pasterskiej. Dlatego trzeba traktować ją przede wszystkim jako podmiot miłości. Jest też przekonany, że należy wychowywać ją do miłości czynnej. Trzeba to czynić w domu, w szkole i na katechezie. Na podstawie tekstów z Pisma św. oraz przykładów o świętych poucza młodych ludzi, żeby nie szukali życiowego szczęścia w komforcie

²⁸ Tenże, *Słowo pasterskie z okazji XXVIII Tygodnia Miłosierdzia*, Łomża, (mps) z dn. 23.08.1972, s. 1-2.

²⁹ Tenże, *Słowo pasterskie, na XXXV Tydzień Miłosierdzia*, Łomża, (mps) z dn. 14.09.1974, s. 3.

³⁰ Tenże, *Słowo pasterskie do wszystkich księży proboszczów, prefektów, katechetów i młodzieży szkolnej diecezji łomżyńskiej*, w: RUŁKD 36 (1974), nr 12, s. 26.

i konsumpcjonizmie, który promuje współczesny świat³¹.

Zwracając się do młodzieży biskup zachęca ją do służbie Ojczyźnie i Kościołowi. Przyszłość należy budować w oparciu o prawdy Boże zawarte w Ewangelii³². Dlatego zachęca młodzież, aby szukała nieprzemijających wartości oraz ideałów duchowych, które daje Chrystus i Jego Kościół. Na uwagę zasługuje fakt, iż pasterz przestrzega młodych przed niebezpieczeństwami płynącymi szczególnie poprzez środki masowego przekazu. Według biskupa szum medialny wykorzystując prasę, publikacje, radio i telewizję, usiłuje brutalnie wdrzeć się w dusze wiernych, by wyniszczyć w nich to, co jest święte, moralnie zdrowe i głęboko twórcze. Upomina tych którzy, w jakikolwiek sposób usiłują ludziom odebrać wiarę w Chrystusa i Jego Ewangelię³³. Pasterz twierdzi, iż w obecnym czasie narodowi i Kościołowi potrzeba młodzieży mądrej, silnej charakterem, umiejącej kształtować lepszą przyszłość i szlachetniejsze obyczaje. Jednak nade wszystko konieczność wymaga, aby młodzi walczyli o kulturę religijną na co dzień, pokój dla Ojczyzny, pomyślność dla Kościoła oraz zbawienie dla siebie i bliźnich³⁴.

Ordynariusz Łomżyński wzywa młodych, aby kształtowali swoją postawę poprzez miłość do innych ludzi, bo w miłości leży jej szczęście i radość. To przecież Jezus widząc jak nieszczęśliwy jest świat bez miłości, dał mu nowe przykazanie: „Przykazanie nowe daję wam, abyście się wzajemnie miłowali” (J 13,34). Biskup wyraża przekonanie, że praktyczne stosowanie tego przykazania w codziennym życiu będzie decydowało o naszej wieczności³⁵.

Ważnym elementem, który zasługuje na podkreślenie, są wyjaśnienia przez biskupa istoty miłości. Pasterz powołując się na Ewangelię św. Jana przedstawia następujące wyjaśnienie, iż wiara w Stwórcę rodzi podwójną miłość do Boga i człowieka. Ta podwójna miłość jest nierozdzielna. Kto kocha Boga, winien kochać i bliźniego. W kim jest nienawiść do Boga, to nie ma jednocześnie miłości do bliźniego. Biskup inspiruje młode pokolenie do miłości wszystkich ludzi, czyni to w następujący sposób: „A zatem wy, młodzi przyjaciele macie serca swoje ożywić miłością. Do każdego

³¹ Tenże, *Słowo pasterskie na XXVIII Tygodnia Miłosierdzia*, dz. cyt., s. 1.

³² Tenże, *Orędzie biskupie do wiernych diecezji łomżyńskiej o o potrzebie misji trzeźwościowych*, Łomża, (mps) z dn. 10.11.1970, s. 6.

³³ Tenże, *List pasterski na Wielki Post do młodzieży*, Łomża, (mps) z dn. 27.04.1971, s. 5.

³⁴ Tenże, *Słowo pasterskie do ludu Bożego diecezji Łomżyńskiej na XIII Tydzień modłów o trzeźwość narodu*, Łomża, (mps) z dn. 2.02.1980, s. 4.

³⁵ Tenże, *List pasterski na Wielki Post do młodzieży*, dz. cyt., s. 5.

człowieka: wszystkiego, co dobre, piękne i prawdziwe. Jednak nade wszystko miłość do tych, którym coś dobrego zawdzięczacie, a więc do Boga, rodziców, wychowawców, Ojczyzny, Kościoła. W jaki sposób to okażecie? Najprościej to chyba przez zdobycie się na akty wdzięczności³⁶.

Biskup Mikołaj wskazuje na różne czynniki deprawujące ducha młodego człowieka. Wymienia narkomanię, która wielu młodych ludzi doprowadziła do degeneracji fizycznej i psychicznej. Należy podkreślić, że wskazuje na alkoholizm i nikotynizm oraz na inne zjawiska wyniszczające całe społeczeństwa, a szczególnie zabijające rodzinę. Do nich należy seksomania, a także z tym związane choroby weneryczne. Ostrzega młodych przed ateizmem, który pozbawia tego, co jest najdroższe dla człowieka - wiary. Na uwagę zasługuje to, iż biskup akcentuje szerzącą się ignorancję religijną, która staje się przyczyną rozwoju ateizacji duszy ludzkiej. Dlatego należy ją zwalczać i jej zapobiegać. Według pasterza ważnym środkiem do zapobiegania tym patologiom jest przede wszystkim życie w łasce uświęcającej. Codzienna modlitwa oraz częste korzystanie

z sakramentów pomoże przeciwstawić się obojętności religijnej. Istotne znaczenie ma ćwiczenie silnej woli i charakteru. Ważnym elementem jest pełna odpowiedzialność za podjęte obowiązki oraz uczciwa i rzetelna praca, zgodna z wolą Bożą. Biskup również usilnie zachęca młodzież do poznawania i pogłębiania wiedzy religijnej. Można to czynić uczestnicząc nie tylko w katechezie szkolnej ale i pozaszkolnej. W tym względzie ważne jest korzystanie z nauk stanowych i różnych dyskusji w tzw. grupach nieformalnych. Niezbędnym jest czynne uczestnictwo we Mszy św. jak również czytanie pism i książek katolickich³⁷. Biskup Mikołaj Sasinowski uświadamia wiernym, że właśnie Chrystus ukazuje zasady postępowania dla wszystkich ludzi i po wszystkie czasy. Wszyscy są powołani przez wiarę, chrzest i Eucharystię do wypełniania tych zasad. Każdy zatem katolik ponosi odpowiedzialność za głoszenie Ewangelii Chrystusowej zarówno słowem jak i przykładem własnego życia we wszystkich jego dziedzinach³⁸.

³⁶ Tenże, *Słowo pasterskie na Wielki Post 1981*, dz. cyt., s. 77.

³⁷ Tenże, *List pasterski do młodzieży na Wielki Post*, dz. cyt., s. 7-8.

³⁸ Tenże, *Słowo pasterskie z okazji 300- letniej rocznicy Objawień Serca Jezusowego w Parale-Monial*, i XXX Tydzień Miłosierdzia, w: RUŁKD 38 (1976), nr 1, s. 17.

4. Realizacja opcji preferencyjnej na rzecz biednych

Rola i znaczenie pomocy biednym podkreśla całe Pismo św. a szczególnie Nowy Testament.

Bóg błogosławi tym, którzy przychodzą z pomocą ubogim, a odrzuca tych, którzy odwracają się od nich: „Daj temu, kto cię prosi, i nie odwracaj się od tego, kto chce pożyczyć od ciebie” (Mt 5,42). Jezus Chrystus rozpoznawa swoich wybranych po tym, co uczynili dla ubogich. Gdy „ubogim głosi się Ewangelię” (Mt 11,5), jest to znak obecności Chrystusa.

Miłość Kościoła do ubogich należy do jego stałej tradycji. Czerpie ona natchnienie z Ewangelii, błogosławieństw i ubóstwa Jezusa, a także Jego uwagi poświęconej ubogim. Miłość do ubogich jest nawet jednym z motywów obowiązku pracy, by było „z czego udzielać potrzebującemu” (Ef 4, 28). Obejmuje ona nie tylko biedę materialną, lecz również liczne formy ubóstwa kulturowego i religijnego.

Święty Jan Chryzostom przypomina, że niedopuszczanie ubogich do udziału w swych własnych dobrach oznacza kradzież. Nie są one naszą własnością, lecz należą do ubogich. „Najpierw trzeba zadośćuczynić wymaganiom sprawiedliwości, by nie ofiarować jako darów miłości tego, co się należy z tytułu sprawiedliwości”. Uczynkami miłosierdzia są dzieła miłości, przez które przychodzimy z pomocą naszemu bliźniemu w potrzebach jego ciała i duszy. Jałmużna dana ubogim jest jednym z podstawowych świadectw miłości braterskiej; jest ona także praktykowaniem sprawiedliwości, która podoba się Bogu³⁹.

Biskup Sasinowski w swoim nauczaniu wielokrotnie wyraża troskę o potrzeby ludzi biednych. W tej kwestii odwołuje się do słów Pana Jezusa: „Bądźcie miłosierni, jak Ojciec wasz jest miłosierny... Dawajcie, a będzie wam dane; miarą dobrą natłoczoną utrzęsioną i opływającą wsypią w zannadrze wasze (Łk 6,36-38). Również często odwołuje się do nauczania Soboru Watykańskiego II: „Działalność charytatywna powinna dziś ogarniać swym zasięgiem wszystkich bez wyjątku ludzi i wszystkie potrzeby. Gdziekolwiek znajdują się ludzie, którym brak podstawowych środków życia. A więc: do pokarmu i napoju, ubrania, mieszkania, lekarstw, pracy, oświaty, środków do prowadzenia życia godnego człowieka, nękania chorobami i przeciwnościami, cierpiący wygnanie oraz więzienie. Tam

³⁹ KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO, Poznań 1994, 2443-2447.

miłość chrześcijańska winna ich szukać i znajdować, pocieszać i wspierać⁴⁰. Biskup również wyjaśnia, że Kościół dzieła miłości i miłosierdzia traktuje jako swój obowiązek i niezbywalne prawo. Szczególnym zainteresowaniem otacza miłosierdzie względem ubogich i chorych.

Pasterz wyjaśnia, że miłosierdzie chrześcijańskie obejmuje wszystkie potrzeby człowieka. Należy więc nieść je nie tylko wtedy, gdy jest konieczność i grozi jakieś niebezpieczeństwo „gniewu” ze strony cierpiących. Nakazuje jednak wyszukiwać i docierać oraz spieszyć z pomocą wszędzie tam, gdzie jest rzeczywista potrzeba. Na uwagę zasługuje stwierdzenie biskupa, „na taką postawę zdobyć się można wtedy, gdy jest się szczerze przekonanym, że każdy człowiek to Boże dziecko a zatem mój brat, bo Ojcem naszym wspólnym jest Bóg”.

Biskup wskazując na naukę Chrystusa poucza, aby tego rodzaju uczynki miłosierdzia względem potrzebujących były wykonywane bez egoizmu. Nie mogą być również wykorzystywane dla swoich osobistych celów.

W Tygodniu Miłosierdzia w sposób szczególny zwraca uwagę na dzieci rodziców alkoholików. Podkreślając sytuację ich zaniedbania zachęca, aby bliźni zamieszkujący w sąsiedztwie zorganizowali dla nich pomoc. Może ona być spełniana w różny sposób: „Czasami trzeba je nakarmić, kiedy indziej umyć i do domu przyjąć; innym znów razem dopomóc w odrabianiu lekcji, lub stworzyć warunki dla tej pracy. A nade wszystko życzliwym okiem spojrzeć na takie nieszczęśliwe dzieci. Poza tym – dobrym słowem i przykładem pouczać je, by doznając ciągłego zgorzenia w domu, nie padły kiedyś w jeszcze gorsze nałogi⁴¹”.

Biskup ma świadomość biedy panującej w kraju i w swojej diecezji. Dlatego jego pragnieniem jest, aby nadchodząca pomoc z krajów zachodnich w postaci dóbr materialnych dotarła do najbardziej potrzebujących. W związku z tym zwraca się do istniejących komitetów parafialnych, aby te dobra umiały sprawiedliwie rozdzielić wśród najbiedniejszych⁴².

Warto podkreślić wyjaśnienie pasterza, że przywiązanie do Kościoła trzeba utwierdzać nie tylko w swoim życiu, ale przekazywać je tym, którzy z jakichkolwiek przyczyn je utracili. Będzie to akt miłosierdzia w stosunku do biednych ludzi⁴³.

⁴⁰ SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Dekret o apostołstwie świeckich Apostolicam actuositatem*, Watykan 1980, 8.

⁴¹ Tenże, *Słowo pasterskie z okazji XXVI Tygodnia Miłosierdzia*, Łomża (mps) z dn. 13. 08. 1970, s. 2-5.

⁴² Tenże, *Słowo pasterskie do kapłanów i diecezjan*, Łomża (mps) z dn. 25. 12. 1981, s. 1-2.

⁴³ Tenże, *Słowo pasterskie na XXXVII Tydzień Miłosierdzia*, w: RUŁKD 43 (1981), nr 4, s. 85.

Zakończenie

W konkluzji można stwierdzić, że w twórczości kaznodziejskiej biskupa Sasinowskiego zawarte są aktualne zagadnienia świata, Kościoła i człowieka. Analiza dorobku kaznodziejskiego wskazuje na znajomość i realizację nauki Soboru Watykańskiego II. W swoich przepowiadaniu zawsze był wierny nauce Magisterium Kościoła.

Problemy, które podejmował biskup Sasinowski w swoim przepowiadaniu, są niezwykle aktualne i dostosowane do konkretnych potrzeb mieszkańców diecezji. Stąd też w jego twórczości kaznodziejskiej widać wielką troskę o chrześcijański sposób rozwiązywania problemów, jakie niesie życie.

Streszczenie

Jak wynika z analizowanych tekstów nauczania biskup Mikołaj Sasinowski systematycznie uczył i formował swoje duchowieństwo kładąc nacisk na fundamentalną rolę życia wewnętrznego kapłanów i sióstr zakonnych.

Pasterz diecezji łomżyńskiej, mając na względzie formowanie właściwych postaw diecezjan, wskazywał na godność pracy ludzkiej i podkreślał jej rolę oraz znaczenie dla dobra społeczeństwa.

Szczególnym celem duszpasterskiej troski biskupa była młodzież. Stąd też przy różnych okazjach usilnie prosił kapłanów, aby zatroszczyli się o właściwą formację młodzieży. Biskup Łomżyński w twórczości kaznodziejskiej, dotyczącej problematyki młodzieżowej, uwrażliwiał wiernych na konieczność chrześcijańskiego wychowania młodych. Zachęcał rodziców, aby dając przykład własnej pobożności, mobilizowali młode pokolenie do uczestnictwa w życiu Kościoła.

Biskup Mikołaj Sasinowski, jako pasterz diecezji łomżyńskiej, ciągle akcentował rolę i znaczenie miłosierdzia chrześcijańskiego w życiu parafii. Wyjaśniał, że wolą Jezusa jest czynić dobro ludziom. Poprzez głoszone słowo Boże kształtował postawy miłosierdzia względem bliźnich.

Słowa kluczowe: *pasterz, formacja, miłosierdzie.*

Guidelines for Pastoral Ministers Presented in the Ministry of the Word of Bishop Mikołaj Sasinowski

Abstract

On the basis of an analysis of the teaching of Bishop Mikołaj Sasinowski, we can see that he systematically taught and formed his clergy placing emphasis on the fundamental role of the internal life of priests and religious sisters.

As shepherd of the diocese of Łomża, taking into account the formation of the proper attitudes of the faithful of his diocese, he pointed to the dignity of human labor and emphasized its role and importance for the good of society.

Young people were a special pastoral concern for the bishop. He therefore, on various occasions, urged priests to care for their proper formation. Bp. Sasinowski in his preaching concerned with youth issues, sensitized the faithful to the necessity of the Christian education of young people. He encouraged parents to give an example of personal piety in order to mobilize the young generation to participate in the life of the Church.

Bp. Mikołaj, as the bishop of the Łomża diocese, continually emphasized the role and importance of Christian mercy in the life of the parish. He explained that the will of Jesus is to do good to people. By preaching the word of God he formed in his listeners the attitude of mercy towards other people.

Key words: *shepherd, formation, mercy.*